

บทที่ 3

การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน

ความหมาย

การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน หมายถึง "การจัดรูปแบบ การจัดลำดับ และการแยกประเภทที่ข้อความและรายการ การใช้ถ้อยคำศัพท์ทางวิชาการ การให้รายละเอียด ประกอบและการระบุหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณ รวมถึงหมายเหตุประกอบงบการเงิน"¹

พจนานุกรมบัญชี ให้ความหมายว่า "การแสดงอย่างชัดเจนถึงความจริง หรือ เงื่อนไขในงบดุลหรืองบการเงินอื่น โดยใช้คำศัพท์ หมายเหตุประกอบงบการเงิน"²

SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION (SEC) ให้ความหมายว่า "ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับงบการเงินที่ต้องสนองความต้องการขั้นต่ำสุดของผู้ใช้งบการเงิน เพื่อไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด"³

¹ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, "ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี ต่อการเปิดเผยข้อมูลและรายงานในงบการเงิน," ใน แฉงการณ์มาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 21, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 1.

² Eric L. Kohler, Dictionary for Accountants, (Englewood Cliff: Prentice-Hall Inc. 1975), page 180.

³ Securities and Exchange Commission, Rule 3-06 of Regulation S-X (Washington D.C.: Chas. P. Young Co. 1980), page 666.

เกียรติศักดิ์ จิรเชียรนาถ ให้ความหมายว่า "การแสดงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นอย่างชัดเจน เพียงพอที่จะสนองความต้องการขั้นต่ำสุดของผู้ใช้งบการเงินเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดในการพิจารณาเพื่อทำการตัดสินใจ โดยใช้คำศัพท์ หมายเหตุประกอบงบการเงิน หรือวิธีการเปิดเผยข้อมูลโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร"⁴

จากความหมายของ "การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน" ต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นว่าเป็นกระบวนการของการรายงานหรือการนำเสนอข้อมูลในงบการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพ ครบถ้วน เชื่อถือได้และมีความเกี่ยวข้องกับปัญหา ซึ่งอาจเป็นข้อมูลชนิดที่เป็นตัวเลข (Quantitative Information) หรือข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเลข (Non-Quantitative Information) ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถนำข้อมูลทางการเงินของกิจการไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของตน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกิจการอื่น หรือเปรียบเทียบกับข้อมูลของกิจการเดียวกันแต่ต่างรอบบัญชีกัน แต่การเสนอข้อมูลนั้นต้องไม่ใช่เป็นการเปิดเผยข้อมูลความลับของกิจการที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่กิจการ

ลักษณะของการเปิดเผยข้อมูล

การจัดทำงบการเงินมีวัตถุประสงค์พื้นฐานในการที่จะให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ พนักงานและลูกจ้าง นักวิชาการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป ดังนั้นการจัดทำงบการเงินเพื่อที่จะสนองความต้องการของผู้ใช้หลายกลุ่มดังกล่าวนี้จึงต้องจัดทำในลักษณะของ "General Purpose Financial Statement" โดยต้องตั้งข้อสมมติว่าผู้ใช้งบการเงินเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวทางธุรกิจและการเงินในระดับพอสมควร ซึ่งจะมีผลต่อการเสนอข้อมูลและขอบเขตของข้อมูลที่จะแสดงรายงานในงบการเงินในลักษณะที่จะทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถตีความหมาย และเข้าใจข้อมูลตามดุลยพินิจของเขาจากรายงานการเงินที่จัดทำขึ้นได้

⁴ เกียรติศักดิ์ จิรเชียรนาถ, "การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ ภาควิชาการบัญชี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518), หน้า 6.

การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินเป็นหน้าที่ของนักบัญชี ซึ่งวิธีการปฏิบัติทางบัญชีมีให้เลือกหลายวิธี ดังนั้นการเลือกใช้วิธีใดจึงขึ้นอยู่กับความเห็นของนักบัญชีแต่ละคน ราชการอย่างเดียวกัน นักบัญชีแต่ละคนอาจเลือกวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันได้ ขึ้นกับดุลยพินิจของนักบัญชีและความเหมาะสมในการดำเนินงานของแต่ละกิจการ ดังนั้นนักบัญชีควรเป็นผู้ที่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าข้อมูลใดควรเปิดเผยและควรเปิดเผยอย่างไร ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลที่ควรเปิดเผยนั้น ควรมีคุณลักษณะดังนี้⁵

1. ถูกต้องตามควร (FAIR) หมายถึง การให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงสภาพข้อเท็จจริงของข้อมูลตามที่แสดง คือมีลักษณะ

1.1 ความสามารถเข้าใจได้ (Understandability) คือ ข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงิน ควรเป็นข้อมูลที่จะทำให้ผู้ใช้ที่มีความรู้ในระดับพอสมควรสามารถเข้าใจถึงความหมายในรายการที่แสดงได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อความหมายของผู้นำเสนอข้อมูลนั้น

1.2 การใช้คำศัพท์ (Terminology) คือ การใช้คำศัพท์และการให้ความหมายของรายการที่แสดงควรชัดเจน สามารถตีความและเข้าใจได้ตรงตามการสื่อความหมายของผู้นำเสนอ

2. ความสมบูรณ์ (FULL) หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลทุกรายการที่เกี่ยวข้องแต่ต้องไม่มากเกินไปและไม่ทำให้เกิดความไม่เหมาะสม คือมีลักษณะ

2.1 ความเกี่ยวข้อง (Relevance) คือ ข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถทำการคาดการณ์หรือตัดสินใจได้ตรงประเด็นของเรื่องที่ผู้กำลังพิจารณาอยู่ในขณะนั้น

2.2 ความครบถ้วน (Completeness) คือ ข้อมูลที่นำเสนอในงบการเงิน ควรแสดงถึงเหตุการณ์หรือกิจกรรมของธุรกิจได้อย่างสมบูรณ์และครบถ้วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ความเพียงพอ (ADEQUATE) หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในข้อมูลที่ให้มา โดยมีลักษณะ

3.1 การแยกประเภทรายการ (Classification) คือ การจัดประเภทของรายการให้ถูกต้องเหมาะสม เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันควรจัดเป็นประเภทเดียวกัน โดยแสดงรายการให้ชัดเจนและตรงตามความต้องการของผู้ใช้งบการเงิน

3.2 ความรัดกุม (Conciseness) คือ ข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงินต้องไม่มากเกินไป และไม่ทำให้เกิดความไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงต้องอาจมีการรวมรายการที่แสดงบางรายการไว้รวมกัน เพื่อไม่ให้เกิดการแสดงรายการในงบการเงินที่มากเกินไปจนอาจทำให้เกิดความสับสนต่อการนำไปใช้

4. ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) ข้อมูลที่แสดงควรมีการแสดงผลเปรียบเทียบระหว่างงวดบัญชี ทั้งนี้ขึ้นกับการใช้หลักความสม่ำเสมอของวิธีปฏิบัติรายการทางบัญชีที่จะทำให้ข้อมูลเปรียบเทียบนั้นมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินน้อยเพียงใด

ลักษณะของงบการเงิน

งบการเงิน เป็นผลผลิตของกระบวนการบัญชีการเงินทั้งหมด ซึ่งกระบวนการนี้จะยึดตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่จะกำหนดว่า ข้อมูลใดควรบันทึกบัญชีและควรบันทึกบัญชีเมื่อใด ข้อมูลควรจะวัดค่าและควรเปิดเผยอย่างไร

งบการเงินชุดที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชี จะประกอบด้วย

1. รายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่องบการเงิน
2. งบดุล (Balance Sheet) เป็นงบซึ่งแสดงฐานะการเงินของกิจการ โดยแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายการทรัพย์สิน หนี้สินและทุนของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง เปรียบเสมือนภาพถ่าย ณ จุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น
3. งบกำไรขาดทุน (Income Statement) เป็นงบซึ่งแสดงถึงผลการดำเนินงานของกิจการ โดยแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย กำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินงานในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง
4. งบกำไรสะสม (Statement of Retained Earnings) เป็นงบซึ่งแสดงถึงกำไรสะสมที่ยังไม่ได้จัดสรรของกิจการ โดยแสดงข้อมูลเกี่ยวกับกำไรสะสมที่ยังไม่ได้จัดสรรต้นงวด รายการปรับปรุงที่เกิดจากข้อผิดพลาดในงวดบัญชีก่อน กำไรหรือขาดทุนสุทธิของงวดบัญชีปัจจุบัน รายการจัดสรรกำไร ได้แก่ เงินปันผล เงินสำรองตามกฎหมาย เงินสำรองอื่น ๆ เป็นต้น และกำไรสะสมที่ยังไม่ได้จัดสรรสิ้นงวด
5. งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในฐานะการเงิน (Statement of Changes in Financial Position) เป็นงบซึ่งแสดงถึงการเคลื่อนไหวของเงินทุนหมุนเวียนสำหรับช่วง

เวลาหนึ่ง โดยแสดงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งของการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนหมุนเวียน และการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของเงินทุนหมุนเวียนของกิจการสำหรับช่วงเวลาหนึ่ง

6. งบกระแสเงินสด (Cash Flow) เป็นงบซึ่งแสดงถึงการรับและจ่ายเงินสดสำหรับช่วงเวลาหนึ่ง

7. หมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นส่วนที่ช่วยทำให้การสื่อข้อมูลในงบการเงินมีความชัดเจนและถูกต้องมากยิ่งขึ้น โดยแสดงข้อมูลเกี่ยวกับ

7.1 นโยบายการบัญชี เป็นการอธิบายถึงวิธีการบัญชีที่บริษัทเลือกใช้ เช่น วิธีการรับรู้รายได้ การคิดค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินถาวร การตีราคาสินค้าคงเหลือ

7.2 ข้อมูลเพิ่มเติมของงบการเงิน เช่น

7.2.1 รายละเอียดของรายการที่แสดงในงบการเงิน กรณีที่รายการที่แสดงในงบการเงินเป็นยอดรวมของรายการต่าง ๆ ควรมีการแจกแจงถึงรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ เช่น รายการที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ มากมาย หรือรายการสินทรัพย์อื่น หนี้สินอื่น

7.2.2 เงื่อนไขหรือข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสินทรัพย์และหนี้สิน ได้แก่ ข้อจำกัดเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผล เงื่อนไขของสัญญากู้ยืมเงินที่อาจมีผลกระทบต่อกำไรและส่วนของผู้ถือหุ้น สัญญาข้อผูกพันต่าง ๆ

7.2.3 เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า เป็นเหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น และผลของเหตุการณ์นี้อาจมีนัยสำคัญต่อฐานะการเงินของกิจการ ได้แก่ หนี้สินที่ยังไม่ทราบผลของคดี

7.2.4 การเปิดเผยเหตุการณ์หลังวันทิ้งบดลุ ข้อมูลที่แสดงในงบการเงิน บางรายการจัดทำขึ้นโดยการประมาณจึงอาจเกิดความไม่แน่นอน เมื่อเวลาผ่านไปและทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายการนั้นมากขึ้น จึงควรมีการเปิดเผยให้ทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นหลังจากวันที่ในงบดุล แต่ก่อนที่จะออกงบการเงิน เหตุการณ์ที่ควรเปิดเผยมี 2 ประเภท

- เหตุการณ์หรือรายการที่ให้หลักฐานเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่แสดงไว้ ณ วันที่ในงบดุล ในกรณีที่ผู้บันทึกบัญชีขาดความรู้ในการประมาณการรายการทางการเงิน จึงทำให้มูลค่าที่ประมาณไว้ไม่ถูกต้อง แต่เมื่อทราบข้อมูลเพิ่มขึ้นหลังวันที่ปิดบัญชีจึงต้องมีการปรับปรุงงบการเงิน

- เหตุการณ์หรือรายการที่ให้หลักฐานเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้น ณ วันที่ในงบดุล แต่เกิดขึ้นภายหลังจากวันที่ในงบดุล ซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้งบการเงิน รายการประเภทนี้จึงควรเปิดเผยในงบการเงิน แต่ไม่ต้องทำการปรับปรุง เช่น การขายหุ้นทุนหรือหุ้นกู้จำนวนมาก ผลขาดทุนที่เกิดจากไฟไหม้หรือน้ำท่วม เป็นต้น

มาตรฐานงบการเงินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2519) กำหนดให้บริษัทจำกัดที่ประกอบธุรกิจอื่นนอกจากธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจประกันชีวิต ธุรกิจประกันวินาศภัย ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และธุรกิจ

เก็บของในคลังสินค้า ต้องแสดงงบดุล งบกำไรขาดทุน โดยมีรายการย่อตามแบบบัญชี 9 ของมาตรฐานงบการเงิน (ภาคผนวก ง) รายการที่ปรากฏในงบดุลและงบกำไรขาดทุน โดยขึ้นมูลฐานประกอบด้วย

งบดุล

1. สินทรัพย์ หมายถึง สิทธิที่กิจการพึงมีพึงได้ สามารถวัดมูลค่าออกมาเป็นตัวเงิน และบันทึกเป็นรายการทางการบัญชี ซึ่งแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 สินทรัพย์หมุนเวียน คือ เงินสดหรือสินทรัพย์อื่น ๆ ที่กิจการคาดว่าจะได้รับเป็นเงินสดหรือขายไป หรือนำมาบริโภคภายในงวดบัญชี ซึ่งปกติจะหมายถึงงวดการดำเนินงาน 1 ปี ซึ่งการจัดเรียงลำดับของสินทรัพย์หมุนเวียนในงบดุลจะเรียงตามสภาพคล่องของสินทรัพย์นั้น ๆ รายการหลักของสินทรัพย์หมุนเวียน ได้แก่

1.1.1 เงินสดและเงินฝากธนาคาร คือ เงินตราอันพึงชำระหนี้ได้ตามกฎหมายซึ่งประกอบด้วยธนบัตร เหรียญกษาปณ์ เงินฝากธนาคาร เช็ค ธนาณัติ ตราพิกัดและเงินรองจ่าย แต่ไม่รวมถึงเงินที่เอาไปประกันไว้กับธนาคาร ซึ่งไม่สามารถถอนออกมาใช้ได้ทันที ดังนั้นรายการนี้ควรรวมแสดงอยู่ในรายการสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น

1.1.2 เงินลงทุนระยะสั้น คือ เงินลงทุนในหุ้นต่าง ๆ ซึ่งถ้าต้องการเงินสดจะขายได้ทันที ซึ่งเป็นการนำเงินสดคงเหลือเกินความต้องการ ไปลงทุนหาผลตอบแทนในระยะสั้น

1.1.3 ลูกหนี้การค้าและตัวเงินรับ คือ เงินที่ลูกค้าค้างชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการที่กิจการได้ขายหรือให้บริการไปตามปกติของธุรกิจการค้า และตัวเงินรับอันเกิดจากค่าสินค้าหรือบริการดังกล่าว ซึ่งคาดว่าจะได้รับชำระภายในงวดบัญชี

1.1.4 เงินให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือและบริษัทร่วม คือ เงินที่กิจการให้บริษัทในเครือและบริษัทร่วมกู้ยืม

1.1.5 สินค้าคงเหลือ คือ สินทรัพย์ที่มีตัวตนที่กิจการมีไว้ใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ หรืออยู่ในระหว่างการผลิต หรืออยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะนำออกบริการแก่ลูกค้า ซึ่งประกอบด้วย วัตถุดิบ สินค้าระหว่างผลิต และสินค้าสำเร็จรูป ปกติจะมีการจัดทำบัตรสินค้าของสินค้าแต่ละชนิดพร้อมกับให้รหัสสินค้านั้น รายการในบัตรสินค้าจะแสดงจำนวนที่ซื้อและนำมาเก็บไว้ในคลัง จำนวนที่ขายและเบิกออกจากคลัง เมื่อหักลบกันก็จะเป็นยอดสินค้าคงเหลือ

1.1.6 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น คือ รายได้ค้างรับ ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า และสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ๆ ที่ไม่อาจแสดงรวมในรายการ 1.1.1 - 1.1.5 ได้

1.2 ลูกหนี้และเงินให้กู้ยืมแก่กรรมการและลูกจ้าง คือ เงินที่ให้กรรมการและลูกจ้างกู้ยืม รวมทั้งหนี้สินที่เกิดจากการซื้อสินค้าจากกิจการหรือลักษณะอื่น แต่จะไม่รวมถึงจำนวนที่เป็นการจ่ายล่วงหน้า เพื่อดำเนินธุรกิจตามปกติและการให้กู้ยืมตามโครงการสวัสดิการของกิจการ

การแสดงรายการดังกล่าว ควรแสดงให้เห็นถึงรายการเปลี่ยนแปลงในระหว่างงวดไว้ในส่วนของหมายเหตุประกอบงบการเงิน เช่น จำนวนยกมาต้นงวด รายการเพิ่มลดระหว่างงวด และยอดคงเหลือปลายงวด

1.3 เงินลงทุนและเงินให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือ บริษัทร่วม และบริษัทอื่น คือ เงินลงทุนในบริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทอื่น และเงินให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือ บริษัทร่วม บริษัทอื่น

การแสดงรายการควรแสดงรายละเอียดเงินลงทุนและเงินให้กู้ยืมแยกเป็นแต่ละบริษัท พร้อมทั้งอัตราร้อยละของเงินลงทุนในบริษัทต่าง ๆ

1.4 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ คือ สินทรัพย์ถาวรที่กิจการจัดหามาเพื่อใช้ในการดำเนินงานซึ่งจะบันทึกตามมูลค่าที่จัดหามาซึ่งทรัพย์สิน และตัดค่าเสื่อมราคาเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละรอบเวลาบัญชี จนกว่าจะหมดอายุการใช้งานของสินทรัพย์นั้น

1.5 สินทรัพย์อื่น คือ สินทรัพย์ที่ธุรกิจจัดหามาและถือไว้เพื่อประโยชน์ตอบแทนอื่นที่มีใช้เพื่อการดำเนินงานปกติ และมีอายุนานเกินกว่ารอบระยะเวลาดำเนินงานปกติ ได้แก่ รายการค่าใช้จ่ายรอตัดจำหน่าย และสินทรัพย์อื่น ๆ ที่ไม่สามารถแสดงในรายการที่ 1.1 - 1.4 ได้ ซึ่งจะรวมถึงรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนด้วย

2. หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันที่กิจการจะต้องชำระหรือชดใช้จากทรัพย์สิน และหมายความรวมถึง รายได้รอการตัดบัญชีบางประเภท ซึ่งไม่ใช่ภาระหนี้แต่กิจการรับลงบัญชีและสามารถวัดมูลค่าได้ ซึ่งแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

2.1 หนี้สินหมุนเวียน คือ ภาระผูกพันอันเกิดจากการได้มาซึ่งสินค้าและบริการภายในวงจรการดำเนินงาน 1 ปี เช่น เจ้าหนี้การค้า รายการค้างจ่ายต่าง ๆ และรวมถึงค่าขายสินค้าหรือบริการรับล่วงหน้า ซึ่งรายการประเภทนี้จะก่อให้เกิดภาระการจัดหาสินค้าหรือบริการแก่ผู้ชำระเงิน มิฉะนั้นต้องจ่ายเงินสดกลับไป ประกอบด้วย

2.1.1 เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมจากธนาคาร หมายถึง เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ไม่ว่าวิธีใด และควรแยกรายการเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารออกจากยอดเงินฝากธนาคาร โดยแสดงเงินฝากธนาคารเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน และเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารเป็นหนี้สินหมุนเวียน

2.1.2 เจ้าหนี้การค้าและตัวเงินจ่าย คือ หนี้สินที่ต้องชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการที่กิจการได้รับตามปกติการค้าของกิจการ และหนี้สินตามตัวเงินจ่าย

2.1.3 เงินปันผลค้างจ่าย คือ เงินปันผลที่กิจการประกาศจ่ายแก่ผู้ถือหุ้นก่อนวันสิ้นปี แต่ยังมีได้จ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นภายในงวดบัญชีนั้น

2.1.4 ส่วนของหนี้ระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี คือ ส่วนของหนี้ระยะยาวที่ครบกำหนดชำระในงวดบัญชีถัดไป

2.1.5 เงินกู้ยืมจากบริษัทในเครือและบริษัทร่วม คือ เงินที่กิจการกู้ยืมจากบริษัทในเครือและจากบริษัทร่วม ซึ่งระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี

2.1.6 หนี้สินหมุนเวียนอื่น คือ ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ราชได้รับล่วงหน้า และหนี้สินหมุนเวียนอื่นที่ไม่อาจแสดงรวมในรายการ 2.1.1 - 2.1.5 ได้

2.2 เจ้าหนี้และเงินกู้ยืมจากกรรมการและลูกจ้าง คือ เงินกู้ยืมที่กิจการกู้ยืมจากเจ้าของ หุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น กรรมการหรือลูกจ้าง รวมทั้งรายการซื้อสินค้าจากผู้เป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือลูกจ้าง และหนี้สินที่ผู้บังคับบัญชากล่าว ควรแสดงรายละเอียดของรายการเปลี่ยนแปลงไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

2.3 เงินกู้ยืมจากบริษัทในเครือและบริษัทร่วม คือ เงินที่กิจการกู้ยืมจากบริษัทในเครือ บริษัทร่วม ที่มีระยะเวลาเกินกว่างวดบัญชี

2.4 เงินหนี้เลี้ยงชีพและบำนาญ คือ เงินสะสมของลูกจ้างที่หักจากเงินเดือนหรือค่าจ้างแรงงาน และเงินส่วนที่กิจการจ่ายสมทบตามโครงการสวัสดิการของกิจการและทางราชการ รวมทั้งเงินบำนาญที่จะต้องจ่ายแก่ลูกจ้าง

2.5 เงินกู้ยืมระยะยาว คือ เงินกู้ยืมจากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีกำหนดระยะเวลากู้ยืมในระยะยาว โดยทำสัญญากู้ยืมเป็นหลักประกัน ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายการเงินกู้ยืมจากกรรมการและลูกจ้าง เงินกู้ยืมจากบริษัทในเครือและบริษัทร่วม ซึ่งแสดงไว้ในข้อ 2.2 และ 2.3 แล้ว

2.6 หนี้สินอื่น ๆ คือ หนี้สินที่ไม่อาจแสดงไว้ในรายการที่ 2.1 - 2.5 ได้

3. ส่วนของผู้ถือหุ้น หมายถึง สิทธิทรัพย์สินที่ผู้ถือหุ้นนำมาลงในบริษัท ตลอดจนสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ของผู้ถือหุ้น และกำไรที่ยังคงเหลือและสะสมอยู่ในกิจการ ประกอบด้วย

3.1 ทุนเรือนหุ้น คือ ส่วนที่เป็นราคามูลค่าหุ้น ควรแสดงรายละเอียดว่าเป็นหุ้นชนิดใด จำนวนหุ้นที่จดทะเบียน และจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่าย

3.1.1 ทุนจดทะเบียน คือ ทุนที่จดทะเบียนตามกฎหมาย ควรแสดงรายละเอียดว่าเป็นหุ้นชนิดใด จำนวนหุ้น และมูลค่าหุ้นที่จดทะเบียน

3.1.2 ทุนที่ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว คือ ทุนและมูลค่าหุ้นที่ออกจำหน่าย และเรียกให้ชำระมูลค่าหุ้น ควรแสดงรายการหุ้นแต่ละชนิด ทุนที่มีทุนบริสุทธิที่มีสิทธิพิเศษใด ๆ ก็ควรระบุให้ทราบด้วย

3.2 ส่วนเกินมูลค่าหุ้น คือ จำนวนเงินค่าหุ้นส่วนที่สูงกว่ามูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นสามัญและหุ้นบริสุทธิ

3.3 ส่วนเกินทุน คือ รายการอื่นที่ทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นแต่ไม่ถือว่าเป็นกำไรของกิจการ เช่น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ส่วนเกินทุนจากการบริจาค ควรแสดงรายการส่วนเกินทุน ต่อจากทุนเรือนหุ้นและก่อนรายการกำไรสะสม

3.4 กำไรสะสม คือ กำไรที่ยังไม่ได้จัดสรรหรือคงเหลือจากการจัดสรรแล้วเก็บสะสมไว้ในกิจการ ทุนที่เป็นผลขาดทุนสะสมจะแสดงไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ รายการ

กำไรสะสม จะจัดแสดงเป็น 2 ส่วน คือ

- กำไรสะสมที่จัดสรรแล้ว (Appropriated Retained Earnings) ได้แก่ สำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve) และสำรองอื่น (Other Earnings) เช่น สำรองเพื่อขยายกิจการ สำรองเพื่อถอนหุ้นกู้ เป็นต้น
- กำไรที่ยังไม่ได้จัดสรร (Unappropriated Retained Earnings) คือ กำไรสะสมและกำไรสุทธิของระยะเวลาบัญชีปัจจุบันที่คงเหลือหลังจากจัดสรรต่าง ๆ แล้ว

งบกำไรขาดทุน

1. รายได้ รายได้โดยปกติของแต่ละธุรกิจ จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของธุรกิจนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นธุรกิจที่ขายสินค้า หรือธุรกิจที่ขายบริการ รายได้ของกิจการ แยกได้เป็น
 - 1.1 รายได้จากการขาย คือ รายได้ที่เกิดจากการขายสินค้าและหรือบริการอื่นเป็นรายได้ปกติของกิจการ อาจแสดงให้เห็นรายละเอียดรายการหักกับคืนสินค้าและส่วนลดจ่ายเป็นขายสุทธิ
 - 1.2 รายได้อื่น คือ รายได้ที่มิได้เกิดจากการขายสินค้าหรือบริการอื่นเป็นปกติของกิจการ
2. ค่าใช้จ่าย แยกได้เป็น
 - 2.1 ต้นทุนขาย คือ ต้นทุนของสินค้าหรือบริการที่ขาย อันก่อให้เกิดรายได้หลักของกิจการ การแสดงรายการอาจให้รายละเอียดของสินค้าที่ซื้อและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการซื้อ ตลอดจนรายการส่งคืนและส่วนลดรับ
 - 2.2 ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร คือ ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความพยายามในการขายสินค้าและหรือบริการ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบริหารอันเป็นส่วนรวม การแสดงรายการในกรณีที่มีรายละเอียดที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาก อาจแสดงไว้เป็นรายละเอียดประกอบงบกำไรขาดทุน
 - 2.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คือ รายการค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินงาน แต่ไม่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจหลักของกิจการ เช่น ดอกเบี้ยจ่าย เงินปันผล เป็นต้น
 - 2.4 ภาษีเงินได้ คือ ภาษีเงินได้นิติบุคคลประจำปี ซึ่งคำนวณจากกำไรสุทธิก่อนภาษีเงินได้ของกิจการ ซึ่งอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลจะเป็นไปตามที่กรมสรรพากรกำหนด ในปัจจุบันแยกเป็น 2 กรณีคือ
 - ธุรกิจนิติบุคคล ที่ไม่ได้จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ คิดอัตรา 35%
 - ธุรกิจนิติบุคคล ที่เป็นบริษัทจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ คิดอัตรา 30%
 - 2.5 รายการพิเศษ คือ รายได้หรือค่าใช้จ่ายที่มีได้เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจ และไม่อาจคาดได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำหรือเกิดขึ้นบ่อย ๆ จะเห็นได้ว่าจะต้องเข้าลักษณะ 2 ประการคือ เป็นรายการที่มีได้เกิดขึ้นจากการดำเนินงานปกติและ

ไม่เกิดขึ้นบ่อยหรือเป็นประจำ ถ้าเข้าหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งก็จะไม่ถือว่าเป็นรายการพิเศษ เช่น การตัดจำหน่ายหนี้สูญของกิจการ ไม่ถือว่าเป็นรายการที่เกิดขึ้นบ่อยหรือประจำ แต่เป็นรายการที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ จึงไม่ถือเป็นรายการพิเศษ การแสดงรายการพิเศษ ต้องแสดงด้วยยอดสุทธิ คือเป็นรายการที่หักภาษีเงินได้แล้ว

2.6 กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้น คือ กำไรหรือขาดทุนสุทธิของงวดนั้น ซึ่งเป็นของหุ้นสามัญ 1 หุ้น

รูปแบบของงบกำไรขาดทุน มี 3 รูปแบบ ดังนี้คือ⁶

1. งบกำไรขาดทุนแบบขั้นตอนเดียว (Single-Step Income Statement)

รูปที่ 10 ซึ่งเป็นรูปแบบที่มาจากแนวความคิดเรื่องของกำไรแบบเน้นการดำเนินงาน คือ จะให้ความสนใจในกิจกรรมที่เกิดขึ้น ฉะนั้นกำไรจึงเป็นการรายงานผลของความสำเร็จ โดยแสดงรายการเป็น 2 ด้าน คือ รายการรายได้และรายการค่าใช้จ่าย ยอดรวมค่าใช้จ่ายจะหักออกจากยอดรวมรายได้ เพื่อแสดงกำไรหรือขาดทุนสุทธิ

2. งบกำไรขาดทุนแบบหลายขั้นตอน (Multiple-Step Income Statement)

รูปที่ 11 รูปแบบนี้มาจากแนวความคิดเรื่องของกำไรแบบเน้นรายการ คือ จะให้ความสนใจรายการ (Transaction) ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์และหนี้สิน ดังนั้นงบกำไรขาดทุนแบบนี้จึงให้รายละเอียดมาก แสดงให้เห็นถึงรายการตามการดำเนินกิจกรรมหลักและกิจกรรมประกอบ กล่าวคือ ในขั้นแรกจะหากำไรขั้นต้น หักด้วยค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารเป็นกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน แล้วจึงบวกรายได้อื่นหรือหักค่าใช้จ่ายอื่น เป็นกำไรสุทธิก่อนหักภาษีเงินได้ และหลังจากหักภาษีเงินได้เป็นกำไรก่อนรายการพิเศษแล้ว จึงบวกหรือหักรายการพิเศษเป็นกำไรสุทธิ

3. งบกำไรขาดทุนแบบย่อ (Condensed Income Statement) รูปที่ 12

เป็นรูปแบบของการแสดงรายการย่อของแบบหลายขั้น ในกรณีรายละเอียดของรายการต่าง ๆ มีเป็นจำนวนมากและไม่สามารถแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุนได้หมด จึงต้องแสดงเพียงยอดรวมของรายการต่าง ๆ ไว้เท่านั้นโดยมีงประกอบหรือข้อมูลประกอบที่แสดงรายละเอียดของแต่ละรายการไว้

⁶ Jan R. Williams, Keith G. Stanga and William W. Holder, Intermediate Accounting, (San Diego: Harcourt Brace Joranovich), page 120-123.

รูปที่ 10 งบกำไรขาดทุนแบบขั้นตอนเดียว (Single Step)

บริษัท.....จำกัด		
งบกำไรขาดทุน		
ประจำปีสิ้นสุดวันที่.....		บาท
รายได้		
รายได้จากการขายสุทธิ		XX
รายได้อื่น		XX
รวมรายได้		XX
ค่าใช้จ่าย		
ต้นทุนขาย		XX
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร		XX
ดอกเบี้ยจ่าย		XX
ภาษีเงินได้		XX
รวมค่าใช้จ่าย		XX
กำไรสุทธิ		XX
กำไรต่อหุ้น		X

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 11 งบกำไรขาดทุนแบบหลายขั้นตอน (MULTIPLE-STEP)

บริษัท.....จำกัด

งบกำไรขาดทุน

ประจำปีสิ้นสุด วันที่

				บาท
รายได้จากการขาย				
ค่าขาย				XX
หัก สินค้ารับคืน		XX		
ส่วนลดจ่าย		XX		XX
ค่าขายสุทธิ				XX
ต้นทุนขาย				
สินค้าคงเหลือ 1 ม.ค. 2533			XX	
ซื้อ		XX		
ค่าขนส่งเข้า		XX		
ต้นทุนสินค้าที่ซื้อ		XX		
หัก สินค้าส่งคืน	XX			
ส่วนลดรับ	XX	XX		XX
ต้นทุนสินค้าที่มีไว้ขาย			XX	
หัก สินค้าคงเหลือปลายงวด			XX	
ต้นทุนสินค้าขาย				XX
กำไรเบื้องต้น				XX
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน				
ค่าใช้จ่ายในการขาย				
เงินเดือนแผนกขาย		XX		
ค่าใช้จ่ายในการขายอื่น ๆ		XX	XX	
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร				
เงินเดือน		XX		
ค่าเสื่อมราคาอาคาร เครื่องจักรและอุปกรณ์		XX		
ค่าใช้จ่ายในการบริหารอื่น ๆ		XX	XX	XX
กำไรจากการดำเนินงาน				XX
รายได้อื่น ๆ				
ดอกเบี้ยรับ		XX		
ค่าเช่ารับ		XX		
รายได้จากการขายเศษวัสดุ		XX		XX
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ				
ดอกเบี้ยจ่าย				XX
กำไรก่อนภาษีเงินได้				XX
ภาษีเงินได้				XX
กำไรก่อนรายการพิเศษ				XX
รายการพิเศษ				XX
กำไรสุทธิ				XX
กำไรต่อหุ้น				X

รูปที่ 12 งบกำไรขาดทุนแบบย่อ (Condensed)

บริษัท.....จำกัด
 งบกำไรขาดทุน
 ประจำปีสิ้นสุดวันที่

	บาท
ค่าขายสุทธิ	XX
ต้นทุนขาย	<u>XX</u>
กำไรเบื้องต้น	XX
ค่าใช้จ่ายในการขาย	XX
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	<u>XX</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	XX
รายได้อื่น ๆ	<u>XX</u>
	XX
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	<u>XX</u>
กำไรก่อนภาษีเงินได้	XX
ภาษีเงินได้	<u>XX</u>
กำไรสุทธิ	<u>XX</u>
กำไรต่อหุ้น	X

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน

วิธีการที่จะเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน มีได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นกับชนิด ลักษณะของข้อมูลที่จะเปิดเผย สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องและความเหมาะสมของการนำเสนอ การเปิดเผยข้อมูลนั้นอาจเปิดเผยได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. เปิดเผยไว้ในตัวงบการเงิน ข้อมูลเหล่านี้จะต้องเป็นรายการที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญ ซึ่งสามารถจัดอยู่ในรายการใดรายการหนึ่งในงบการเงินได้ ซึ่งจะต้องมีการวัดมูลค่าได้ถูกต้อง เชื่อถือได้พอควร และผ่านกระบวนการลงบัญชีตามระบบบัญชีคู่มาแล้วซึ่งต้องคำนึงถึง

1.1 รูปแบบและการจัดเรียงลำดับรายการในงบการเงิน ซึ่งงบการเงินทั้งงบดุลและงบกำไรขาดทุน ก็มีวิธีปฏิบัติได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นกับวิจักษณ์ของผู้ปฏิบัติที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสม

1.2 รายละเอียดและศัพท์เฉพาะในงบการเงิน การจัดทำงบการเงินควรคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้ศัพท์เฉพาะ กรณีเป็นคำที่ยังไม่มีภาษาไทยบัญญัติไว้ก็ให้เขียนภาษาไทยทับศัพท์และวงเล็บภาษาอังกฤษไว้ และกรณีเป็นคำที่ยังไม่รู้จักแพร่หลาย ควรให้คำอธิบายหรือคำจำกัดความไว้ ส่วนการให้รายละเอียดในงบการเงินควรกระชับรัดกุมและเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญที่จะทำให้ผู้ใช้งบการเงิน เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

2. เปิดเผยเป็นหมายเหตุประกอบงบการเงิน การเปิดเผยในลักษณะนี้ข้อมูลส่วนใหญ่มักจะอยู่ในลักษณะของคำบรรยายมากกว่าที่จะเป็นตัวเลข เป็นการอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายการที่แสดงอยู่ในตัวงบการเงิน ที่จะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงิน เข้าใจฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการได้ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น ซึ่งข้อมูลในหมายเหตุไม่ควรขัดแย้งหรือซ้ำซ้อนกับข้อมูลในงบการเงิน

3. เปิดเผยเป็นข้อมูลประกอบ จะใช้ในกรณีที่งบการเงินที่จัดทำขึ้นเป็นแบบย่อ ๆ แล้ว จำเป็นที่จะต้องให้รายละเอียดที่สำคัญเพิ่มเติม หรือกรณีที่ต้องการเสนอข้อมูลที่ได้จากการใช้วิธีการที่แตกต่างไปจากที่ใช้ในงบการเงิน ก็อาจจะจัดทำเป็นงบประกอบ เช่น งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน งบแสดงผลการเปลี่ยนแปลงระดับราคาต่อฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ใช้ได้เปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต ซึ่งการให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ แต่ก็อาจจะไม่จำเป็นนัก ซึ่งควรระลึกด้วยว่าการเปิดเผยข้อมูลควรเป็นข้อมูลที่สามารรถเข้าใจได้และไม่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดความสับสน

การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ใช้ดังกล่าวแล้วนั้น ก็ควรจะคำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ของการที่จะนำเสนอข้อมูลที่มีคุณลักษณะที่จะทำให้ข้อมูลนั้นมีประโยชน์ด้วย ดังนี้

1. ความคุ้มค่าของการได้มาซึ่งข้อมูลนั้น กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการได้ข้อมูลมาว่าคุ้มกับต้นทุนที่เสียไปในการจัดหาข้อมูลนั้นหรือไม่ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่ยาก

ต่อการวัดค่า แต่ก็ควรนำมาร่วมพิจารณาในการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ

2. วิธีปฏิบัติในอุตสาหกรรม กล่าวคือ วิธีการปฏิบัติในบางกรณีอาจแตกต่างจากวิธีการทางทฤษฎี แต่ก็เป็นวิธีที่ถือปฏิบัติและยอมรับของอุตสาหกรรมนั้น ๆ ก็ควรจะนำสิ่งนั้นมาร่วมพิจารณาในการเสนอข้อมูลด้วย

3. ความมีนัยสำคัญ การนำเสนอข้อมูลควรเป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลที่ เป็นตัวเลขหรือไม่เป็นตัวเลขก็ตาม สิ่งที่จะนำมาช่วยพิจารณาถึงความมีนัยสำคัญคือ กรณีที่เป็น ข้อมูลตัวเลขจะพิจารณาจากลักษณะของข้อมูลกับขนาดเปรียบเทียบ ถ้าข้อมูลนั้นมีลักษณะพิเศษและ จำนวนเงินสูงเมื่อเทียบกับรายการรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์ หนี้สิน หรือกำไรของกิจการแล้ว ก็ถือได้ว่ามีนัยสำคัญ และกรณีของข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเลขจะพิจารณาว่าข้อมูลนั้นมีผลต่อการตัดสินใจ ของผู้ใช้งบการเงินหรือไม่ ถ้าข้อมูลใดที่ละเว้นได้โดยไม่มีผลทำให้การตัดสินใจผิดไปจากกรณีที่ ได้รับทราบแล้วก็ถือว่าไม่มีสาระสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย